

ΤΟ ΣΚΟΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἄρκετὰ καλὰ κατανοήθηκε, ἂν ὄχι βέβαια ἀπ' ὅλους, μὰ ἀπὸ κείνους τοῦλάχιστο, ποὺ μποροῦνε δλοῦσθαι καὶ μὲ προσοχὴ νὰ ἐξετάζουσι καὶ νὰ κρίνουνε τὰ πράγματα, πόσο ἀληθινὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ Fichte: «Ἡ τύχη κάθε λαοῦ, ἡ ἀκμὴ κ' ἡ παρακμὴ του, ἐξαρτᾶται μονάχα ἀπὸ τὴν ἀγωγή, ποὺ θὰ δοθῇ στὴ νεολαία του». Καὶ σὰ νὰ μὴν εἶναι καθόλου ὑπερβολικὸ ἐκεῖνο, ποὺ ἔγραφε σὲ μιὰ ἀξιοσημείωτη κρισιγραφία του γιὰ τὴ μετάφραση στὴ γαλλικὴ γλῶσσα τοῦ νεωτεριστικοῦ ἔργου τοῦ Τολστόγι «τὸ παιδαγωγικὸν σχολεῖον», ὁ E. Bergerat: «Εἶμαι ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους ἐκείνους ποὺ φρονοῦνε πὼς ὅλο τὸ κοινωνικὸ ζήτημα ἀνάγεται στὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν». Ἄν ἔχουμε τὴ δύναμη νὰ ρήξουμε στοχαστικὰ μιὰ γερὴ καὶ ὄχι ἐπιπόλαιη ματιὰ πρῶτα στὰ μακαρισμένα ἐκεῖνα ἔθνη, ποὺ χάρις στὸ μελετημένον ἴσαμε τὰ λεπτολεπτοῦσινά του ἀκόμα σημεῖα καὶ ἀκκουμπισμένο ἀπρὸς τὰς ἀπάνω στὴν ψυχολογία καί, γενικὰ, ἀπάνω στὴν ἐπιστήμην παιδευτικὴν τοὺς σύστημα, προσοδεύουσι ὁλοένα καὶ ὁλοένα κερδίζουσι νίκας στὸν πνευματικὸν κ' ὄλικόν τῆς ἐποχῆς μας ἀγῶνα, κ' ὕστερα στὸ κακομοιριασμένο μας τὸ ἔθνος ποὺ μὲ τὸ ἀκατάστατον καὶ ἀντιφυσικολογικὸν τοῦ παιδευτικοῦ «καθεστώτος»—γιὰ νὰ μὴν ποῦμε σύστημα, γιὰτὶ κανένα σύστημα δὲ βασιλεύει στὰ σχολεῖα μας, ἀφοῦ ὁ κάθε δάσκαλος κάνει ὅ,τι θέλει καὶ διδάσκει ὅ,τι καὶ ὅπως τοῦ ἀρέσει—μαραίνεται μέρα τὴ μέρα, σαπίζει καὶ βαδίζει πρὸς τὸν ἀφανισμόν, θὰ καταλάβουμε πόσο βαρὶὰ ζυγίζουσι τὰ λόγια αὐτά.

Οἱ Στωϊκοί, ὁ Rousseau, ὁ Ἐλθέτιος, ὁ Locke, ὁ Buckle εἶναι ἀπάνω κάτω σύμφωνοι πὼς ὁ ἄνθρωπος, σὰ γεννηθῇ, δὲ φέρνει μαζί του κανένα σωματικὸν ἢ ψυχικὸν πλεονέκτημα, πὼς ἡ ψυχὴ του εἶναι ἓνα ἄσπρο χαρτὶ ἄγραφο (tabula rasa) καὶ πὼς γι' αὐτὸ ἴσα-ἴσα ἡ ἀγωγή μονάχα κατορθώνει τὰ πάντα καὶ μπορεῖ νὰ νυψώσῃ τὸν ἄνθρωπον ἴσαμε τὸ ἐπίπεδον ποὺ στάθηκε ἓνας Ἀριστοτέλης, ἢ νὰ τονε διαφτείρῃ καὶ «προσομοιωσῇ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις» κατὰ τὴ φράση τοῦ Δαυεῖδ. Ἐξεναντίας ἡ ἰταλικὴ θετικὴ σχολὴ (scuola positiva) μὲ τὸ Ferri, τὸν Turati καὶ μάλιστα μὲ τὸν ξακουστὸν ἀθροπολόγον κ' ἐγκληματολόγον Lombroso παρα-

δέχονται πὼς ὁ ἄνθρωπος παντοτινὰ στὸ ζετύλιμα τῆς ζωῆς του καὶ στὸ κάθε του βῆμα κυβερνιέται καὶ διευτύνεται ἀπὸ τὴν παντοδύναμην καὶ ἀλύγιστην κληρονομικότητα (εἴτε δηλ. τὴν κοντινὴν κληρονομικότητα, εἴτε τὴν ἀλαργινὴν, τὸν ἀταδισμόν) καὶ πὼς γι' αὐτὸ τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ κατορθώσῃ ἡ ἀγωγή, μ' ὅλη τὴν καλὴ θέλησιν.

Πιὸ καινούριες ὅμως ἔρουνε τῆς ἐπιστήμης καὶ πειράματά τῆς πιὸ ἐξειδικασμένα καὶ μελέτες πιὸ οὐσιαστικῆς γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ γυρισμένο ἀπ' ὅλες τὶς μεριές του καὶ ἐσκαλισμένο σ' ὅλα του τὰ σημεῖα μὲ τὴν προβολὴν τῆς ἀλάθευτης παρατήρησιν, ἔχουν ἀποδείξει πὼς μεγάλη ἐπίδρασιν ἔχει στὸν ἄνθρωπον τόσο ἡ κληρονομικότητα ὅσο κ' ἡ ἀγωγή. Κ' ἔτσι φάνηκε σύμφωνη ἡ νεώτερη ἐπιστήμη μὲ τὸν Πλάτωνα, ποὺ λέει (Νομ. 766 Α): «Ἄνθρωπος παιδείας μὲν ὀρθῆς τυχὼν καὶ φύσεως εὐτυχὸς θεότατον, ἡμερότατόν τε ζῆλον γίγνεσθαι φιλεῖ, μὴ ἱκανῶς δὲ ἢ μὴ καλῶς τραφέν, ἀγριώτατον, ὅποσα φύει γῆ», μὲ τὸ Γαληνόν, τὸν Πλούταρχον, τὸν Κικέρωνα κ.τ.λ.

Κι ἀφοῦ εἶν' ἔτσι, καὶ ἀφοῦ μονάχη τῆς ἀποδείχεται ἡ μεγάλη σπουδαιότητα τῆς ἀγωγῆς καὶ ἀφοῦ θεωρεῖται πέρα ὡς πέρα εὐλογία ἢ προσπάθεια ποὺ καταβάλλει κάθε λαὸς γιὰ νὰ καλλιτερέψῃ τὸ παιδευτικὸν τοῦ σύστημα καὶ νὰ τὸ προσαρμόσῃ σύμφωνα μὲ τὰ ἰδιαίτερα ψυχολογικά του καὶ μὲ τῆς ἐπιστήμης τὰ πορίσματα, δὲ θὰ εἴτανε, θαρροῦμε, ἄσκοπο σὲ καμπόσα κεφάλαια νὰ προσπαθῆσουμε νὰ παραστήσουμε τὴν ζωὴν τοῦ κακότητος παιδιοῦ μας ἀπὸ τὸ πρῶτον ἔμπα τοῦ στολίου, ἴσαμε τὴν ἀποφοίτησίν του, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰπαντήσουμε μὲ τὴν σειράν τους καὶ καλοκοιτάξουμε ὅλα τὰ τρωτὰ καὶ σαπημένα τῆς ἐκπαιδεψῆς μας καὶ γιὰ νὰ μᾶς ἔρθῃ ἔτσι πιὸ εὐκολο νὰ προτείνουμε μερικὰς σκέψεις γιὰ τὴν θεραπείαν τῆς.

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΒΑΓΙΑ

—Ἐγὼ 'μαι ἡ κερὰ Μάϊσσα τῆς ρήγισσας ἡ βάρια·
ἐγὼ 'μαι ποὺ ἀνάθρεψα τὴν πολυχρονισμένην.
Κι ἂν εἶμαι τώρα ἄσκημη καὶ κακοποδισμένη,
μὰ ἔχω καὶ στῆς ρήγισσας τὸ αἷμα τὸ γαλάζιο
τὸ γάλα ποὺ τὴ βύζαξα, τὸ γάλα μου π' ἀχνίζει

ἀκόμα μὲς στὶς φλέβες τῆς! Μὴ με πετροβολᾶτε.
"Ἄν ἔλπει θ' ἀπόμεινε λιγνὴ μαρμαζωμένη.
Ἐγὼ 'μαι ποὺ ἀνάθρεψα τὴ μοσχαναθρεμμένη.
Ἡράκλειον.

ΣΠΗΛΙΟΣ ΡΟΥΒΑΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

(Ἀπὸ τὸ «Δελτίον τῆς Ἑλλην. Λαογραφικῆς Ἑταιρείας», Τόμ. Α', τεύχος Αον, σελ. 130—133).

Ο Νουμάς, Χρονιὰ 5' Ἀθ. 1908.

Ἀρ. 296 σ. 6—7. Ἀναστασίου Κ. Ἡλειανά.

Περὶ τινων ἐθίμων καὶ δοξασιῶν καὶ περὶ τριῶν δημοτικῶν ἁσμάτων. Τὸ ἐν περὶ τῶν Τούρκων τοῦ Ἀλά, τὸ δεύτερον τῆς Μαριόρης, ἀναγόμενον εἰς ἐρωτικὸν συμβάν τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, τὸ δὲ τρίτον τῆς Ἀναστασίας, ὅπερ ὁ ἐκδότης λέγει ἐπιχώριον ἡλειανὸν καὶ νεώτερον (φέρονται δ' ὅμως παραλλαγὰι αὐτοῦ καὶ ἀλλαχού καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας).—Ἐκ τῶν ἐθίμων ἀναφέρει τὰ πιστόφια (τὴν ἐπίσκεψιν τῆς νύμφης μετὰ τὸν γάμον εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, μεθ' ἣν ἐπιτρέπεται πλέον νὰ ἔλθωσιν οἱ συγγενεῖς αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ) καὶ τὴν ἐν ἑορταῖς δωρεὰν καλλιέργειαν τῶν ἀγρῶν δυστυχῆσαντος κτηματίου ὑπὸ φίλων του (κραιοφιλία ἢ ἐξέλαση). Μνημονεύει προσέτι τὴν δοξασίαν, καθ' ἣν τὰ μονομηνιαία, ἤτοι τὰ ἀδέλφια τὰ γεννηθέντα τὸν αὐτὸν μῆνα, δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἴδωσιν ἀλλήλους κατὰ τὸν γάμον ἢ τὸν θάνατον, οὔτε νὰ κοινωνήσωσιν ὁμοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Περίεργος εἶναι ὁ τρόπος δι' οὗ ἀποτρέπουσι τὸ μοιραῖον κακὸν κατὰ τοὺς γάμους: «Γερμίζουσι τὸ στόμα τοῦ νερό, σκεπάζουσι τὰ μούτρα τοῦ μετὰ μπόλια καὶ μπαμπουλωμένοι ποὺ θὰ ναι, πλησιάζει ὁ ἓνας τὸν ἄλλον μούτρο μὲ μούτρο, καὶ μπουχίζουσι ταῖς μπόλιας μὲ τὸ νερὸ πῶχουσι ἔς τὸ στόμα. Ἐσκεπάζονται καὶ φιλοῦνται. Καὶ μὲ τὸ μπουχίσμα ξεφεύγουσι τῆς μοίρας τὸ γραφτό».

Ἀρ. 301—304. F. Chr. Asbjørnsen. Ὁ σύντροφος. Λαϊκὸ νορβηγικὸν παραμῦθον. Μετάφρασις Ἀἰμίου Μιτυληνοῦ.

Ἐκ γαλλικῆς μεταφράσεως (ἐν τῷ Mercure de France) μετάφρασις νορβηγικοῦ παραμυθίου

γελο.) Ὡς, ἡ Σειρηνούλα! Ὡς, ἔλα!

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ (προχωρῶντας ὡς τὰ τζάμια.) Μὲ θυμᾶσαι;

(Μένει ἀπόξω, οὕτως ὥστε ἡ μορφή της φαίνεται μέσ' ἀπὸ τὴν γυαλίαν τῶν τζαμιῶν, ὅπου λὲς κ' ἐξακολουθοῦν ὁλόγυρὰ τῆς τὸ λαμπερὸν καὶ ἀκατάπαντον τρεμύλασμα τῶν μεγάλων νερῶν. Εἶναι κοπελλούδα, λιγνὴ καὶ λιγερή: ἔχει τὰ μαλλιά ξανθοκόκκινα καὶ ξέπλεξα, τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου σὰ χρυσὸν πρὸς τὸ λαδί, τὰ δόντια κάτασπρα σὰν τῆς σουπιάς τὸ κόκκιον, τὰ μάτια ὄρθρα καὶ γλαυκά, τὸ λαιμὸν λιγνὸν καὶ μακρὸν, στολισμένο μ' ἓνα γιορτανιὸν ἀπὸ κοχύλια, σ' ὅλο τῆς τὸ κορμὶ καὶ τὸ ἀπερίγραπτα ὀρεοῦστο καὶ σπαρταριστό, ποὺ σὲ κάνει καὶ φαντάζεσαι ἓνα πλάσμα μονοκεμένον ἀπὸ ἀρμύρα, ἀναδοσμένο ἀπὸ τὴν ἀτασσία τῶν κυμάτων, ποὺ βγῆκε ἀπ' τοὺς κρυφῶνες ἄποιον βράχου τοῦ γυαλοῦ. Τὸ φουστάνι τῆς τὸ τοῖστον ὀσπρον καὶ οὐρανί, κορυβέλιον καὶ ἐσθωριασμένο, κατεβαίνει λίγο πιὸ κάτω ἀπὸ τὰ γόνατα, ἀφῆρητος ἀσκέπαστος τὶς γυνὲς τῆς γάμψης· ἡ γαλαζωπὴ ποδιά της σταλάζει καὶ μυρίζει ἄρμη σὰν φραγκόκρονον· τὰ ξυπόλυτα πόδια της, ἀντίθετα πρὸς τὴν μελαγχροινάδα ποὺ τῆς ἔδωκεν ὁ ἥλιος, εἶναι ἀσπρόχλωμα μ' ἓνα ἀλλόκοτον τρόπο σὰν τὶς οἴζες

τῶν φυτῶν τοῦ νεροῦ. Καὶ ἡ φωνὴ της εἶναι γάργαρα καὶ παιδιὰτικα καὶ κάποιον ἀπὸ τὰ λόγια ποὺ ἐστομίζει θαρρεῖς καὶ φέγγει μὲ μιὰ μυστηριακὴ εὐτυχία τὸ ἄκακόν της πρόσωπον.)

—Μὲ θυμᾶσαι, ὁμορφὴ κυρία;

ΣΥΛΒΙΑ. Σὲ θυμᾶμαι, σὲ θυμᾶμαι.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Μὲ θυμᾶσαι; Καὶ ποιά εἶμι;

ΣΥΛΒΙΑ. Δὲν εἶσαι ἡ Σειρηνούλα;

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Ναι, μὲ θυμήθηκες. Πότε ξαναγύρισες;

ΣΥΛΒΙΑ. Τώρα δά.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Καὶ θὰ μείνης;

ΣΥΛΒΙΑ. Γιὰ πολὺν καιρὸν ἀκόμα.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Ὡς τὸ χειμῶνα, ἴσως.

ΣΥΛΒΙΑ. Ἰσως.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Κ' ἡ κορούλα σου;

ΣΥΛΒΙΑ. Σήμερὰ τὴν καρτερῶ. Θέρεθ.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Μπεᾶτα! Δὲν τὴ λένε Μπεᾶτα;

ΣΥΛΒΙΑ. Ναι, Μπεᾶτα.

ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Εὐὶ τῆς ἐβγαλες αὐτὸ τὸ ὄνομα; Μπεᾶτα, ὄχι Μπεατρίτσα. Ὅταν εἴτανε ἐδῶ, ἦθελ' ἀπὸ μένα κάθε μέρα καὶ ἄστρα: τᾶστρα

τῆς θάλασσας. Σοὺ τῶχει πωμένο; Ἡθελε νὰ μ' ἀκούῃ νὰ τραγουδῶ. Σοὺ τῶχει πωμένο;

ΣΥΛΒΙΑ. Ναι, σοὺ τῶχει πωμένο. Σὲ θυμᾶται καλὰ. Σ' ἀγαπάει.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Μ' ἀγαπάει; Τὸ ξέρω. Μοῦδινε κάθε μέρα τὸ ψωμί της.

ΣΥΛΒΙΑ. Θὰ τῶχης κάθε μέρα, ἀμα θέλης. Ψωμί καὶ προσφάγι, Σειρηνούλα, πρῶτ καὶ βράδου, ὅποτε σ' ἀρέσει. Μὴν τὸ ξεχνᾶς.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ. Πρῶτ καὶ βράδου θὰ σοῦ φέρνω ἄπὸνα ἄστρο. Θέλεις ἓνα; ἔλα ὁμορφ; πιὸ μεγάλο ἄπὸνα χέρι;

(Ἡ Συλβία Σειτάλα, καταταραγμένη, μ' ἓνα ἀθελο κίνημα τραβᾷ πρὸς τὰ πόδια τὰ μπράτσα της.)

ΣΥΛΒΙΑ. Ὅχι, ὄχι! Φύλαξέ το τῆς Μπεᾶτας.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ (μὲ μεγάλη ἀπορία.) Δὲν τὸ θέλεις;

ΣΥΛΒΙΑ. Πές μου καλῆτερα πὼς ζῆς, πές μου πὼς περνᾶς τὶς μέρες σου. Εἶν' ἀλήθεια πὼς μιλάς μὲ τὶς Σειρηνές τοῦ γυαλοῦ; Πές μου, Πές μου τα, Σειρηνούλα.

Ἡ ΣΕΙΡΗΝΟΥΛΑ:

Εἴμασταν ἐφτά ἀδερφοῦλες
στὶς κρουνὲς καθρεφτισμένες,